

Nivårelationer på dagordningen

Erfarenheterna av utvärderingen av stadsdelsnämndsreformen i Stockholm, av Roland Almqvist och Olle Högberg från Institutet för kommunal ekonomi vid Stockholms Universitet, summeras i detta första nummer av Kommunal Ekonomi och Politik efter sommaruppehållet. Författarna konstaterar att det är svårt att finna belägg för att reformen skulle ha uppnått sina effektivitetsmål.

Flera förslag till tolkningar av den uteblivna framgången diskuteras: Managementmodellen blev inte som det var tänkt. Den centrala politiska organisationen med borgarrådens sektorsavgränsade ansvarsområden lämnades intakt. Politikerna fortsatte av bara farten att styra en organisation som inte längre fanns. All uppmärksamhet i den centrala styrningen och kontrollen lades på finansiella resultat. Budgetdisciplinen blev ett mål som kom att överskugga de innehållsmässiga verksamhetsmålen. Alla dessa tolkningar passar in i en övergripande rationell tolkningsram. Men författarna byter också perspektiv och försöker se reformen som en symbolisk handling. Reformen brukar ofta förstås som sätt att skaka om en organisation, att röra om i grytan. Paradoxalt i det sammanhanget är att Almqvist och Högberg menar att de funnit att decentraliseringsreformen i Stockholm också fyllde en sammanhållande funktion. Den höga aktivitetsnivån i samband med genomförandet och det omfattande informationsflödet gjorde organisationsmedlemmarna medvetna om och påminde dem om att de tillhörde samma organisation, och att det var en organisation där viktiga saker hände.

I numrets andra bidrag undersöker Terje P. Hagen från Universitetet i Oslo vad som hände när ett styckprisbaserat system 1997 infördes för att kanalisera statsbidragen till den då ännu fylkeskommunala sjukhussektorn. Författarens utgångspunkt är att den regionala fördelningen skulle komma att störas så att fylkeskommuner med redan höga intäkter skulle komma att gynnas. Dessa skulle ju vara

förmögna att öka produktionen och därmed också kunna få större statliga bidrag: Åt den som har skulle mer varda givet. Dessa förväntningar uppfylldes inte. Tvärtom kom de regionala skillnaderna att jämnas ut. En förklaring skulle kunna vara att det nya ersättningsystemet kom att gynna högeffektiva sjukhus, som ofta fanns i fylken med små intäkter.

Som bekant är frågan om statliga bidrag till fylkeskommunerna för sjukhussektorn numera en i den omedelbara praktiken obsolet frågeställning sedan staten tagit över sjukhusen från den kommunala sektorn. Kanske är det också ren tur att Almqvist och Högberg hann avrapportera sin undersökning av SDN-reformen innan empirin dunstade. Kommundelsdecentralisering står inte högt i kurs vare sig i svenska eller i andra skandinaviska kommuner. På detta sätt illustrerar bidragen den starka fokuseringen på nivårelationer i dagens förvaltningspolitik. Den svenska ansvarskommissionen är bara ett exempel. Danska planer på en genomgripande indelningsreform är ett annat. Vi kommer med säkerhet i alla de nordiska länderna att få se organisationsförändringar som på olika sätt rör förhållandena mellan det allmännas olika nivåer. Den forskning om sådana reformer, deras bakgrund, funktioner och effekter, som artiklarna i detta nummer är exempel på, kan ge viktig kunskap i denna permanenta revolution.

Henry Bäck och Björn Brorström